

Austėja Landsbergienė: nebūkime tėvai-sraigtasparniai

Straipsnis paimtas iš: <https://www.facebook.com/austeja.landsbergiene/posts/10154258947647051>

Ilgai galvojau, iš kur atsirado tėvai-sraigtasparniai. Visų pirma apsibrėžkime, kas yra tėvai-sraigtasparniai. Paprastai tariant, tai yra tokie tėvai, kurie yra perdėm įsitraukę į savo vaiko gyvenimą. Atrodo, gi nėra blogai būti įsitraukusiu į savo vaiko gyvenimą, ar ne? Tačiau – kai kalbu apie tėvus-sraigtasparnius – aš turiu omeny jau tokį super duper ekstremalų įsitraukimą ir norą apsaugoti savo vaiką nuo menkiausių nemalonių jausmų.

Užmerkite akis ir prisiminkite tą akimirką, kai užėjote į vaiko miegamąjį. Sulaikėte kvėpavimą. Net fiziškai pajutote tą skausmą. Vakar vakare prie manęs prigulė dukra. Tiesiog apsikabino ir prigulė. Ir man buvo be galo graudu. Dėl kažkokio nepaaiškinkamo liūdesio. Net negali įvardinti, kas tai, bet jauti jį visu savo kūnu. Toks laimės liūdesys.

Kodėl aš, kai dukra pradėjo važiuoti dviračiu, ne mėgavausi džiaugsmu, o jutau baimę, kad ji tuoj nukris ir susižeis?

Kodėl mes, kai vaikas savarankiškai išskrenda, nesimėgaujame jo savarankiškumu, o galvojame, kad nukris lėktuvas?

Kodėl mes, kai sutuoktinis vėluoja grįžti namo, negalvojame, kad jis tikriausiai sustojo nupirkti mums gėlių?

Baimė, nerimas užvaldo mus net ir svarbiausiomis gyvenimo akimirkomis ir neleidžia mėgautis iš širdies gelmių.

Ir laikinumo pojūtis. Tiesiog jautriausiomis gyvenimo akimirkomis mes vienu metu pajuntame begalinį gyvenimo grožį, ir tuo pačiu jo skausmingą trapumą.

Gali atrodyti, kad tėvai-sraigtasparniai – puikūs tėvai. Jie visada ateina į vaikų renginius, visada juos aprenkia, paruošia, niekada nepamiršta leidimų į išvykas ir pan. Tačiau, patikėkite, net sveiko proto mokytojus labai greitai tokie tėvai pradeda vesti iš to sveiko proto – ką jau kalbėti apie pačius vaikus!

Vaikai nežino, kad gali būti kitaip, tai – ypač ikimokykliniame amžiuje – susitaiko su tokiais santykiais. Kada prasideda įtampa? Tada, kai vaikas supranta, kad ne visų jo draugų tokie santykiai su tėvais.

- Šių tėvų vaikams trūksta gebėjimo spręsti problemas. Gebėjimas spręsti problemas yra gyvybiškai svarbus gyvenime. Pavyzdžiui, baigus universitetą svarbu susirasti darbą. Svarbu laiku susimokėti paskolą.

Kai mums penkeri, reikia apsispręsti, ar verta rištis šaliką. Nuspręsti, kokia raide prasideda žodis “katė”. Taip pat, ką daryti, jei du klasiškai pakvietė į gimtadienį. Arba jeigu klasiokė pasakė, kad nekalbės, jei vaikas pakvies į gimtadienį X vaiką.

Kai mes už vaikus sprendžiame visas jų problemas, jie neįgyja gebėjimo spręsti savo problemas, kuris yra gyvybiškai svarbus.

- Teisybę pasakius, tėvai-sraigtasparniai ne tik atima iš vaikų galimybė savarankiškai priimti sprendimus, bet ir skatina jų nepasitikėjimą savimi bei klaidos baimę.

Užburtas ratas: mes padedame vaikui, nes norime, kad jis labiau pasitikėtų savimi, tačiau mūsų vaikas vis mažiau pasitiki savimi, vis labiau atrodo ir elgiasi it bejėgis, o tada mes vis labiau už jį stojame mūru. Kas laukia? Tyrimai rodo, kad tokie vaikai vėliau dažniau serga depresija ir jaučia nuolatinį nerimą.

Nejau jūs taip nepasitikite savo vaiku? Nejau manote, kad jis toks žioplas, kad nesugebės susidėti kuprinės nakvynei su drauge? Toks kvailas, kad, pamiršęs pirštines, nesugebės rankų susikišti į kišenes?!

Pastebėta ir tai, kad yra tiesioginė koreliacija tarp tėvystės stiliaus ir gebėjimo baigus studijas susirasti darbą. Kodėl? Nes nuo visko saugotam vaikui atrodo, kad darbas turi tiesiog...atsirasti! Juk jis toks nuostabus. Toks talentingas. Vienintelis toks.

- Tokie vaikai tampa priklausomi. Ta prasme, aš stovėjau šalia 20-metės, kuri skambino savo mamai, pasakojo, kokius paltus mato prieš akis ir...tikėjosi, kad mama pasakys, kurį pirkti!!! Pažįstu paauglį, kuriam mama kiekvieną rytą primena, kokie tądien jo būreliai laukia. Jeigu mes vaikams viską priminsime, jei neišmoks to daryti savarankiškai.

MES TURIME IŠMOKYTI VAIKUS GYVENTI BE MŪSŲ, O NE ATVIRKŠČIAI.

Be to, turime gebėti atskirti, kur yra "privilegija" ir kur yra "teisė". Dabar dažnai ir vaikams, ir tėvams atrodo, kad tai, kas iš tiesų yra "privilegija", yra "teisė".

Vaikas neturi teisės į aplinką, kur pasaulis sukasi tik aplink jį.

Tai, kad vaikas gimė namuose, kuriuose tėvai juo labai rūpinasi, kur lentynose yra daug knygų, kur važiuojame atostogauti, yra ne teisė, o privilegija.

Mačiau YouTube video, kur vaikas iškelia baisiausią sceną tėvams, kad šie jam nepadovanojo to, ko jis norėjo. Tėvai jautėsi kalti, atsiprašinėjo, o vaikas net visiškai buvo "nutrūkęs", išvadino tėvus baisiausiais žodžiais. Šie filmavo ir...krizeno. Tai – akivaizdus pavyzdys, kai nebesuprantama, ką gauti yra teisė, o ką – jau privilegija.

Mes tiek susijaudinome dėl to, kas vaikus traumuoja, kad pamiršome, kad vaikas turi teisę į auklėjimą, o mes – pareigą auklėti savo vaikus. Ir kad tai yra sunkus ir nemalonus darbas.

Žmogus turi gebėti spręsti konfliktus, išgyventi nusivylimus ir nesėkmes. Kad ir kaip keistai tai gali skambėti, tačiau visa tai moko, kad sėkmė aplanko tuos, kurie dirba ir kryptingai stengiasi.

Juk ir jūs žinote, kad saldžiausia, kai pasieki kažko SAVARANKIŠKAI? Ta akimirka, kai apsiauni batus. Padarai ne į kelnes, o tualetą. Perskaitai pirmą savo žodį. Užsitrauki užtrauktuką. Tai yra mažos, bet gyvybiškai svarbios pergalės, ruošiančios mus didžiosioms gyvenimo pergalėms. Pavyzdžiui, normalu, kad vaikas, kuriam nepavyksta iš pirmo karto apsiauti batų, susinervina. Ką mes turime daryti? Kantriai ir jautriai išmokyti apsiauti batus, o ne pulti ir apauti!

- Tokie vaikai neišmoksta ginti savo teisių ir interesų. Tėvai-sraigtasparniai ne stebi ir skatina vaikus ginti savo interesus savarankiškai, o gina už juos. Pavyzdžiui, darželyje vaikas susipyko su draugu – tėvai eina aiškintis. Vaikas neatliko namų darbų – tėvai vaikui sako, kad mokytoja per daug užduoda, o mokytojai rašo piktą laišką. Dar blogiau – atlieka juos už vaiką.

Vaikas privalo išmokti užduoti klausimus, pasitikslinti, jei nesupranta ir išsakyti savo poreikius. Užaugę neturės mamos ar tėtės, kurie spręš konfliktus su bendradarbiais, vadovais ar padės laikytis organizacijos vidaus tvarkų.

- Tokie vaikai yra apsaugomi ir nesupranta, kokios gyvenime būna natūralios pasekmės. Pavyzdžiui, jeigu sudaužius vieną iPad'ą atsiranda kitas, jeigu pametus pirštines lyg niekur nieko išdygsta naujų pora, jei, draugei nepakvietus į gimtadienį, yra važiuojama į kiną ir apipilama dovanomis, jeigu, pamiršus pirštines, jos yra atvežamos į darželį, vaikas taip ir nesupras, kad kiekvienas veiksmas turi atoveiksmį.

Nors racionaliai tą tėvai kaip ir supranta, tačiau tėvai-sraigtasparniai kišasi net ir į mažiausias vaiko gyvenimo detales. Nieko tokio, jei vaikas vieną dieną susikiš rankas į kišenes ir negalės ridenti sniego senio. Nieko tokio, jei nedalyvaus sporto pamokėlėje ir pasėdės ant suoliuko, o, sudaužęs iPadą, dalinsis su šeima. Tiksliau, ne "nieko tokio", o TIK TAIP vaikas išmoks prisiimti atsakomybę už savo veiksmus.

Kodėl tėvai kišasi? Nes 1. Labai širdį skauda, kai vaikui skauda ir 2. Taip paprasčiau, nes nereikia dirbti su neigiamomis vaiko emocijomis.

- Toks santykis kenkia...jūsų tarpusavio santykiams. Pavyzdžiui, jeigu nuolat zysite, kad jis padarytų namų darbus, tikrinsite kiekvieną jo žingsnį, nebus taip, kad vaikas norės, jog to darytumėte dar daugiau. Daug didesnė tikimybė, kad tokiu elgesiu vaiką atstumsite – ypač ilgalaikėje perspektyvoje.

Apskritai tyrimai rodo, kad tokio elgesio TIK išorinė priežastis yra rūpestis vaiku. Iš tiesų tikroji priežastis yra vidinis tėvų nerimas ir kompleksai. Tėvų baimės. Jaudulys, ką pasakys ar pamanys kiti apie jus ir jūsų vaiką, jei šis nueis "šuniui ant uodegos" arba bus nesėkmingas (kad ir ką tai reikštų).

Kai kurie tėvai tiesiog per vaikus realizuoja save, todėl bijo staiga pasijusti nebereišmingais, nebeužimtais.

Galiausiai – kad ir kaip tai nemalonu girdėti ir apie tai galvoti – mes negalėsime savo vaikams padėti visa gyvenimą.

Leisdami vaikui nuo pat ankstyvosios vaikystės pačiam priimti sprendimus ir būti savarankišku ugdo jo atsparumą nesėkmėms.

Tas pamokas, kurias šiandien išmoks iš jūsų, jie prisimins ilgai po to, kai jūsų jau ir nebebus. Dėl to savo vaikui siūskite ne žinutę "aš visada būsiu šalia", o "tikiu, kad gali" arba "pasitikiu tavo gebėjimu priimti teisingą sprendimą" arba tiesiog "didžiuojuosi tavimi, tiesiog".

Tik, žinoma, reikia ne tik tai sakyti, bet ir taip elgtis. Jūsų veiksmai turi atspindėti tai, ką sakote.

- Toks santykis kenkia vaiko sveikatai.

Julie Lythcott-Haims, Stenfordo dekanė, knygos "How to Raise an Adult" autorė, apibendrina pastarojo dešimtmečio tyrimus ir padarė išvadą, kad tėvų-sraigtasparnių vaikai yra mažiau atviri naujoms idėjoms, bijo rizikuoti, yra labiau įsitempę ir pažeidžiami.

Autonomijos poreikio nepatenkinimas sutrikdo vaiko raidą ir brandą. Anot autorės, "mes darome didžiulę žalą savo vaikams reikalaudami iš jų tokių aukštų akademinų rezultatų ir tokių žemų asmeninių". Norėdami sudaryti kuo geresnes sąlygas mokytis ir prisiimdami atsakomybę už vaiko visus kitus gyvenimo aspektus, mes iš tiesų darome didžiulę meškos paslaugą.

TAI KĄ DARYTI?

1. Leiskite vaikui pasirinkti. Tegul pajaučia savo pasirinkimo pasėkmes. SAVO pasirinkimo. Tai mokys vaiką mąstyti ir planuoti savo ateitį.

2. Leiskite pajusti, ką reiškia atsakomybė. Parodykite, kad pasitikite, jog jie savarankiškai gali atlikti užduotį. Jei užduotis atlieka netobulai, nelįskite. Taip augs pasitikėjimas savimi, nebus žlugdomas smalsumas ir noras tyrinėti pasaulį.

3. Leiskite klysti. Ir nezyskite po to! ("Aš tau sakiau...") Klaidos yra natūralius kelias į savęs atradimą ir savarankiškumą. Tik iš klaidų vaikas išmoks priimti geresnius sprendimus. Jūs turite besąlygiškai mylėti savo vaiką, o tokia meilė reiškia, kad jūs neteisdamas išklausysite, apkabinsite, pasikalbėsite apie kitas galimybes ir pan. Apkabinsite, bet...paleisite.

4. Komunikukite, o ypač – klausykite vaikų. Jeigu kalbate daugiau, nei vaikas - užsičiaupkite. Bent trumpam. Užduokite klausimus, kurie neturi paslėptų minčių ("Tai ir šiandien X su tavimi nedraugavo?"), tačiau skatina mąstyti. Jie turi išmokti pamatyti kuo platesnį vaizdą, kad galėtų priimti sprendimą. Išmokę klausyti, išmoksitė suprasti, kada reikia patarimo, o kada – tik išklausyti.

5. Išmokykite nebijoti rizikuoti. Vaikai, kurie niekada nerizikuoja, jaučiasi nelaimingesni, nepasitiki savo jėgomis ir yra bailūs. Pavyzdžiui, mokykite vaikus ne bijoti nepažįstamųjų, o kaip apsisaugoti nuo netikusio kontakto, kokie yra pavojaus ženklai ir kaip į juos reaguoti.

Pasiruošimas nemaloniems įvykiams yra daug svarbesnis, nei perdėtas saugojimas nuo jų arba savęs apgaudinėjimas, kad "jau aš pasirūpinsiu, kad mano vaikui nieko blogo neatsitiktų".

Nuo pačios pirmosios akimirkos, kai gimsta mūsų vaikas, mes jaučiame, kad turime jį apginti, rūpintis juo. Norime, kad jis patirtų kuo mažiau skausmo, baimės ir nusivylimo.

Tačiau – kaip visada ir visa kame – turime nepamiršti pusiausvyros. Paslėpti vaikų nuo pavojingo pasaulio nereikia.

Tad tegul vaikas pajunta atsakomybės ir svorį, ir galią, išmokykite jį priimti sprendimus, leiskite spręsti problemas.

Kaip sake mūsų sūnus, kuris šešerių savarankiškai skrido į Švediją: kiečiausia buvo ne tai, kad aš skridau į Švediją. Kiečiausia buvo tai, kad skridau ten PATS! Mūsų dukra, išbandžiusi skrydį taip, sakė, kad norėtų dar. Nejau norite iš savo vaikų atimti šį pasididžiavimo savimi jausmą?! Nejau norite, kad jis ar ji negalėtų sau ar garsiai pasakyti "AŠ GALIU"?!

Gyvenime svarbiausia ne pasiekimai, o santykiai. Taip, kaip mes savo vaikus mylime už tai, kas jie yra, o ne už tai, ką jie daro, lygiai taip pat ir mūsų vaikai myli mus ne už tai, ką mes padarome, bet už tai, kas mes esame.

Mes esame jų tėvai. Tad jais ir būkime."